

Dvergspett *Dendrocopos minor*

Global utbredelse

Arten har en vid utbredelse over palearktisk og orientalsk region; fra Skandinavia, det sørlige England og Spania østover til Kamtsjatka ved Beringhavet, Hokkaido og Nord-Korea. Mot nord når utbredelsen tilnærmet så langt som skogen går.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Dvergspetten hekker i alle fylker, men den synes likevel å mangle eller opptre svært sjelden over store arealer. Arten er en noenlunde vanlig hekkefugl i Oslofjordområdet, langs kysten til Stavanger, og videre i de løvrike liene på Vestlandet. Som kartet viser, har arten god forekomst i nordøstre del av Møre og Romsdal, og i virkeligheten er nok forekomsten tilsvarende i Hordaland og Sogn og Fjordane. Arten er videre utbredt på Vestlandet enn Haftorn (1971) angir, men dette må trolig tilskrives at vi i dag har bedre dekning og ikke at ekspansjon har funnet sted. Også i Mjøstraktene og Gudbrandsdalen og rundt Trondheimsfjorden finnes en fast bestand. Arten er årviss hekkefugl på en rekke lokaliteter i våre tre nordligste fylker. I Troms er arten vanlig i oreskog langs de større elvene (K.-B. Strann pers. medd.).

Artens foretrukne habitat er skog dominert av løvtrær som i stor grad får skjytte seg selv. Her er innslaget av døende og døde trær høyt, og tilgangen på insekter er god året gjennom. Utover dette kan hekkebiotopene fortone seg ganske ulike, med f.eks. gråor, osp eller fjellbjørk som vanligste treslag.

Ilavreliggende områder på Østlandet og i Trøndelag er det gjerne i kantsoner langs elver og innsjøer vi finner denne arten. Også i åkerkanter, gjengroende hagemark og restbiotoper i kulturlandskapet kan man finne enkelte par. I Oppland synes de fleste parene å holde til i bratte, løvrike bekkedaler og lier. I de store barskogene på Østlandet kan man gå i ukesvis uten å se arten, og sannsynligvis har den aldri vært særlig vanlig her.

I tillegg hekker arten i de store arealene av bjørkeskog opp mot fjellet. Denne forekomsten synes å være usammenhengende, eller kanskje ujevnt fanget opp under registreringene. I hvert fall i Rondaneområdet, Femundregionen og Tydal er en rekke hekkefunn påvist.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Artens status er utilstrekkelig kjent, og fuglens levevis gjør den lett å overse. De fylkesvise anslagene antyder at det finnes noen få tusen par dvergspett her i landet. Trolig er det Agderfylkene og Vestlandet som har tyngden av bestanden. Det er mange reservasjoner i de gitte tall, og det er særlig forekomsten i bjørkebeltet man er usikker på. Takseringsresultater fra subalpin bjørkeskog en rekke steder i Midt-Norge, samt en eldre undersøkelse i Sverige, antyder en tetthet på ett par pr. 5 km² (Bevanger & Thingstad 1988). Men beregningene er usikre, for de bygger på bare ett registrert revir i hvert av områdene. Med ca. 20.000 km² fjellbjørkeskog her i landet (S. Tomter, Norsk institutt for jord- og skogkartlegging pers.

medd.), skulle dette tilsi ca. 4000 par. Tallet er usikkert, og trolig i høyeste laget, siden bare deler av det totale arealet tilfredsstiller artens krav.

Dvergspetten har avtatt i antall på Østlandet, dels pga. skogbrukets reduksjon av mengden løvtrær i forfall, dels pga. mer effektivt jordbruk, med fjerning av egnet skog i kantsoner og restbiotoper. I kulturlandskapet på Hedemarken synes bestanden å ha avtatt til en brøkdel i løpet av 20-30 år. De fleste kartplottene i Nord-Trøndelag er fra 1970-årene, i dag er arten langt mer fåtallig. Dette samsvarer med erfaringer fra Sverige, hvor det er en utbredt oppfatning at en betydelig tilbakegang har funnet sted de senere år (SOF 1990). Kanskje ser vi begynnelsen på en utvikling hvor denne arten i likhet med hvittryggspett etter hvert vil ha hovedtyngden av sin nordiske forekomst i Agder og på Vestlandet. Framtidig forvaltning av skogen i disse landsdelene og av fjellbjørkeskogen vil være avgjørende for denne arten.

Det er i særlig grad vinteren som er flaskehalsen for en såvidt liten insektetende art, og det er naturlig at antallet varierer en del år for år. Etter de milde vintrene 1988-91 synes det å ha skjedd en oppgang i bestanden i hvert fall i Hedmark og Oppland.

Hekkebiologi

Arten gjør lite av seg i hekketida, helt til man kommer nær et reir med unger. I lavlandet legges eggene i siste halvdel av mai. Hekkingen finner sted opptil en måned senere i bjørkebeltet. Nesten alltid er reirtreet dødt, og svært ofte er det en stubbe. Av 14 reir i Aust-Agder i 1989 (Bengtson 1990b) lå 12 i stubber, seks i osp og seks i bjørk, de to siste i gran og rogn. Langs vassdrag på Østlandet er gråor vanlig reirtre, opp mot fjellet dominerer bjørk. Reirhullet har en diameter på 32-35 mm. Høyde over bakken for 10 reir i Aust-Agder var 2-7 m, gj.snitt 3,55 m (Bengtson 1990). De 3-8 eggene ruges i 10-12 dager, og ungene forlater reiret etter 18-21 dager.

Trekkforhold

Dvergspetten er hovedsakelig standfugl, men enkelte år registrerer fuglestasjonene forflytninger hos deler av bestanden. Arten finnes i Finnmark også om vinteren, men det er mulig at en del av fuglene trekker sørover.

Jon Bekken

Dvergspett *Dendrocopos minor*

285 ● Konstatert hekking

100 ● Sannsynlig hekking

186 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

